

بررسی شاخص مطلوبیت در مکان‌گزینی مساجد محله‌ای با رویکرد تقویت ساختار هویتی محلات به عنوان مکانی برای سکونت – نمونه موردی مشهد

جواد خدایی^{۱*}، مریم خزاعی^۲

۱- مدیر عامل شرکت مهندسان مشاور آبار (research@abarco.ir)

۲- مدیر دفتر پژوهش و نوآوری، شرکت مهندسان مشاور آبار (research@abarco.ir)

چکیده

یکی از آشکارترین وجوه هویتی جامعه و شهر اسلامی مسجد است که هم از جنبه هویت ظاهری و هم از بعد هویت معنوی، ایفای نقشی بنیادین را عهده دار است. همانطور که در غرب و در «واحد‌های همسایگی پری»، مدرسه مرکز و عامل تعیین‌کننده ابعاد یک بخش مسکونی به شمار می‌آید، در یک شهر اسلامی باید به مسجد به عنوان عامل تعیین‌کننده و مرکز فرهنگی و مذهبی در بخش مسکونی اشاره کرد، و دیگر امکانات رفاهی همچون آموزشی، بهداشتی، خدماتی و تجاری می‌توانند در کنار هسته اصلی محلات برای رفاه ساکنین محله برنامه‌ریزی و طراحی شوند. سیر بررسی مطالعات معماری سنتی صورت گرفته بیانگر این است که مساجد در توسعه کالبدی و ساختاری محلات شهری اغلب به عنوان مراکز عمومی، فرهنگی و مذهبی به شکل یک مجتمع برخوردار از کلیه امکانات فرهنگی طراحی شده و به عنوان اصلی‌ترین عامل هویت بخش به محلات شهری ایفای نقش می‌کردند. در روند مدرنیته شدن مشهد، مساجد به عنوان یک عنصر هویت‌ساز در درجه دوم اهمیت قرار گرفته‌اند و با توجه مطالعات انجام شده، مساجد و ویژگی‌های آن به لحاظ اصول شهرسازی هم از نظر تعداد و هم از نظر شکل توزیع، در شرایط مناسبی نمی‌باشد. ویژگی تقسیمات کالبدی و مفاهیمی همچون محله و واحد همسایگی یا مرز محله تنها شکلی ظاهری پیدا کرده و در عمل قابل تعریف نیست. این تحقیق سعی بر آن دارد تا با بررسی شاخص مطلوبیت به عنوان یکی از کلیدی‌ترین شاخص‌های مکان‌گزینی، میزان دستیابی مساجد محله‌ای به ساختار هویتی مناسب برای سکونت را بررسی نماید. به این منظور معیار مکان‌گزینی مطلوبیت با رویکرد هویت‌بخشی مورد ارزیابی قرار گرفته است. روش تحقیق نیز توصیفی-تحلیلی است که اطلاعات مورد نیاز از دو شیوه کتابخانه‌ای و میدانی (پیمایش) جمع‌آوری می‌شود. نتایج تحقیق میزان اثر بخشی معیارهای هویت‌بخشی به محلات را در مکان‌گزینی مساجد محله‌ای نشان می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: مساجد محله‌ای، مکان‌گزینی، ساختار هویتی محلات، مطلوبیت